

১) সংঘীয় গাঁথনি আৰু কেন্দ্ৰ-ৰাজ্য সম্পৰ্ক

- সহযোগিতামূলক যুক্তৰাষ্ট্ৰবাদ
- প্রতিযোগিতামূলক যুক্তৰাষ্ট্ৰবাদ
- কেন্দ্ৰীকৃত প্ৰৱণতা
- বিত্তীয় যুক্তৰাষ্ট্ৰবাদ
- বিত্তীয় আয়োগৰ পৰামৰ্শ
- আন্তঃৰাজ্যিক পৰিষদ (ধাৰা ২৬৩)
- আঞ্চলিক পৰিষদ
- ৰাজ্যৰ মৰ্যাদাৰ দাবী/পুনৰ্গঠন
- ৰাষ্ট্ৰপতি শাসন (ধাৰা ৩৫৬)
- জিএছটি পৰিষদ

২) সাংবিধানিক ব্যৱস্থা আৰু মৌলিক অধিকাৰ

- সংবিধানৰ মৌলিক গাঁথনি
- গোপনীয়তাৰ অধিকাৰ
- বাক স্বাধীনতা (ধাৰা ১৯(১)(ক))
- ধাৰা ২১
- তথ্য জনাৰ অধিকাৰ আইন, ২০০৫
- জনপ্ৰতিনিধিত্ব আইন, ১৯৫১
- ১০১ সংখ্যক সংবিধান সংশোধন

৩) ক্ষমতাৰ পৃথকীকৰণ আৰু সাংবিধানিক সংস্থা

- ন্যায়িক পুনৰীক্ষন
- ন্যায়িক সক্ৰিয়তা বনাম ন্যায়িক অতিক্ৰম
- ক্ষমতাৰ পৃথকীকৰণৰ নীতি
- নিয়ন্ত্ৰণ আৰু ভাৰসাম্য

- অধ্যাদেশ জাৰি কৰাৰ ক্ষমতা (ধাৰা ১২৩)
- ন্যায়াধীকৰণীয়কৰণ
- সাংবিধানিক পদত নিযুক্তি
- এনজেএচি আৰু কলেজিয়ামৰ বিতৰ্ক
- অৰ্ধ-ন্যায়িক সংস্থা
- স্বতন্ত্ৰ নিয়ন্ত্ৰকৰ জবাবদিহি

৪) সংসদ আৰু বিধানমণ্ডলৰ কাৰ্যপ্ৰণালী

- সংসদীয় কমিটিসমূহ
- দল-ত্যাগ বিৰোধী আইন
- অধ্যক্ষৰ ভূমিকা / নিৰপেক্ষতা
- বেচৰকাৰী সদস্যৰ বিধেয়ক
- ধন বিধেয়কৰ প্ৰমাণীকৰণ (ধাৰা ১১০)
- প্ৰশ্নকাল / শূন্যকাল / চমু সময়ৰ আলোচনা
- অনাস্থা প্ৰস্তাৱ বনাম নিন্দা প্ৰস্তাৱ
- প্ৰতিনিধিত্বমূলক আইন / অধস্তন আইন
- অধ্যাদেশৰ নিৰীক্ষণ
- সংসদীয় বিশেষাধিকাৰ

৫) স্থানীয় শাসন আৰু বিকেন্দ্ৰীকৰণ

- ৭৩ সংখ্যক আৰু ৭৪ সংখ্যক সংশোধনী
- গ্ৰাম সভা / ৱাৰ্ড সভা
- কাৰ্যকৰী ক্ষমতাৰ হস্তান্তৰ (২৯টা বিষয়)
- ৰাজ্যিক বিত্তীয় আয়োগ (ধাৰা ২৪৩আই)
- জিলা পৰিকল্পনা সমিতি (ধাৰা ২৪৩জেডডি)
- মহিলাৰ বাবে সংৰক্ষণ (৫০% পৰ্যন্ত)
- নগৰ স্থানীয় নিকায় আৰু স্মাৰ্ট চিট

- ডিজিটেল পঞ্চায়ত / ই-গ্রামস্বৰাজ পঞ্চম আৰু ষষ্ঠ অনুসূচী (জনজাতীয় অঞ্চল) প্ৰদৰ্শন ভিত্তিক অনুদান (১৪ সংখ্যক আৰু ১৫ সংখ্যক বিত্তীয় আয়োগ)

- সামাজিক অংশগ্ৰহণ / সামাজিক মূলধন
- এন.জি.ও.ৰ জবাবদিহি আৰু স্বচ্ছতা
- ক্ষুদ্ৰ বিত্ত আৰু বিত্তীয় অন্তৰ্ভুক্তি

৮) সামাজিক খণ্ড আৰু মানৱ উন্নয়ন

৬) সুশাসন, স্বচ্ছতা আৰু ই-গভৰ্ণেন্স

- তথ্য জনাৰ অধিকাৰ আইন, ২০০৫ আৰু তথ্য জনাৰ অধিকাৰ (সংশোধনী) ২০১৯
- নাগৰিক চাৰ্টাৰ আৰু সেৱোত্তম আই
- প্ৰত্যক্ষ লাভালাভ স্থানান্তৰ (ডিবিটি)
- আধাৰ আৰু ডিজিটেল পৰিচয়
- ডিজিটেল ইণ্ডিয়া কাৰ্যসূচী ২০১৫
- মুক্ত চৰকাৰী তথ্য (ওজিডি) প্লেটফৰ্ম
- ই-আদালত / ই-কাৰ্যালয় / চি.পি.জি.আৰ.এ.এম.এছ.
- সুশাসন সূচক
- সামাজিক পৰীক্ষণ
- গোপনীয়তা আৰু তথ্য সুৰক্ষা

- এন.এইচ.এম. / আয়ুস্মান ভাৰত / এইচ.ডব্লিউ.টি.
- এন.ই.পি. ২০২০ (শিক্ষা)
- সমগ্ৰ শিক্ষা
- ভাৰতত দক্ষতা বিকাশ / পি.এম.-কে.ভি.ৰাই.
- ৰাষ্ট্ৰীয় খাদ্য সুৰক্ষা আইন ২০১৩ (এন.এফ.এছ.এ.)
- পোষণ অভিযান
- মানৱ উন্নয়ন সূচক (এইচ.ডি.আই.)
- বহুমাত্ৰিক দৰিদ্ৰতা সূচক (এম.পি.আই.)
- এছ.ডি.জি. (লক্ষ্য ১, ৩, ৪, ৫)
- জি.ডি.পি.ৰ শতাংশ হিচাপে স্বাস্থ্য আৰু শিক্ষা ব্যয়

৯) গুৰুত্বপূৰ্ণ আইন আৰু ন্যায়িক সিদ্ধান্ত

৭) অ-ৰাষ্ট্ৰীয় সন্তানসমূহৰ ভূমিকা

- এন.জি.ও. / চি.বি.ও. / এছ.এইচ.জি.
- ডি.এ.ৰাই.-এন.আৰ.এল.এম.:
- এফ.চি.আৰ.এ. ২০১০ ৰ প্ৰতিবন্ধকতা
- থিফ্ট টেংক আৰু ওকালতি গোট
- সামাজিক খণ্ডত ৰাজহুৱা-ব্যক্তিগত অংশীদাৰিত্ব
- কৰ্পোৰেট সামাজিক দায়বদ্ধতা (চি.এছ.আৰ. ২%)
- স্ব-সহায়ক গোট-বেংক সংযোগ কাৰ্যসূচী

- কেশবনন্দ ভাৰতী ১৯৭৩ (মৌলিক গাঁথনি)
- ইন্দিৰা চাহনী ১৯৯২ (মণ্ডল / ২৭% অ'বিচি)
- কোয়েলহো ২০০৭ (৯ম অনুসূচীৰ পুনৰীক্ষণ)
- পুট্ৰাস্বামী ২০১৭ (গোপনীয়তাৰ অধিকাৰ)
- যোচেফ শ্বাইন ২০১৮ (ব্যভিচাৰ বাতিল)
- শৰ্ৰিমালা ২০১৮ (লিংগ সমতা)
- ই.ডব্লিউ.এছ. কোটাৰ স্থিৰতা ২০২২

- লোকপাল আৰু লোকাযুক্ত আইন ২০১৩
- তথ্য সুৰক্ষা আইন ২০২৩
- মহিলা সংৰক্ষণ ১০৬ সংখ্যক সংশোধনী ২০২৩

১. যুক্তৰাষ্ট্ৰবাদ আৰু কেন্দ্ৰ-ৰাজ্য সম্পৰ্ক

মূল ধাৰণা / মূল শব্দ:

সহযোগিতামূলক যুক্তৰাষ্ট্ৰবাদ: কেন্দ্ৰ আৰু ৰাজ্য চৰকাৰসমূহে একেলগে কাম কৰা। প্রতিযোগিতামূলক যুক্তৰাষ্ট্ৰবাদ : বিনিয়োগৰ বাবে ৰাজ্যসমূহৰ মাজত হোৱা প্রতিযোগিতা। কেন্দ্ৰীকৃত প্ৰৱণতা: ধাৰা ৩৫৬ আৰু কেন্দ্ৰীয়ভাৱে প্ৰযোজিত আঁচনিৰ জৰিয়তে কেন্দ্ৰৰ ক্ষমতা বৃদ্ধি। আন্তঃৰাজ্যিক পৰিষদ (ধাৰা ২৬৩): আলোচনা কৰা সংস্থা। বিত্তীয় আয়োগ : কৰ ভগাই লোৱা। জি.এছ.টি. পৰিষদ : সন্মতিৰ ভিত্তিত সিদ্ধান্ত লোৱা। আঞ্চলিক পৰিষদ : অঞ্চলভিত্তিক সহযোগিতাৰ বাবে। অসমমিত ফেডাৰেলিজম (ধাৰা ৩৭০/৩৭১) : কিছুমান ৰাজ্যৰ বাবে বিশেষ ব্যৱস্থা। ৰাজ্যৰ মৰ্যাদাৰ দাবী : কেন্দ্ৰীয় শাসিত অঞ্চলৰ পৰা ৰাজ্যলৈ পৰিৱৰ্তন (লাডাখ, দিল্লী)।

শেহতীয়া তথ্য / উদাহৰণ:

–১৬ সংখ্যক বিত্তীয় আয়োগ : ২০২৬-৩১ বৰ্ষৰ বাবে গঠন কৰা হৈছে।

উচ্চতম ন্যায়ালয়ৰ প্ৰশাসনিক সেৱাৰ ৰায় (২০২৩) : যুক্তৰাষ্ট্ৰীয় নীতি অনুসৰি নিৰ্বাচিত চৰকাৰৰ ক্ষমতা পুনৰ নিশ্চিত কৰা হৈছে।

তামিল নাডু, পশ্চিম বংগত ৰাজ্যপাল আৰু মুখ্যমন্ত্ৰীৰ মাজত সঘনাই হোৱা কাজিয়া** : এইবোৰ পুষ্টি আয়োগে সূচায়।

উত্তৰত ব্যৱহাৰ : "আন্তঃৰাজ্যিক পৰিষদ পুনৰুজ্জীৱিত কৰাৰ প্ৰয়োজনৰ বিষয়ে আলোচনা কৰক" বা "ভাৰত এককেন্দ্ৰীক পক্ষপাতিত্বৰ ফালে আগবাঢ়িছে নেকি?"ৰ দৰে প্ৰশ্নৰ ক্ষেত্ৰত, উত্তৰ আৰম্ভ কৰিব সাংবিধানিক উদ্দেশ্যৰ সৈতে (ফেডাৰেল), বৰ্তমানৰ উত্তেজনাৰ উদাহৰণ দিব, আৰু সংস্কাৰৰ বিষয়ে শেষ কৰিব: যেনে ধাৰা ৩৫৬ৰ বাবে নিৰ্দেশনা স্পষ্ট কৰা, আই.এছ.টি. শক্তিশালী কৰা, আৰু স্বচ্ছ পুঁজিৰ স্থানান্তৰ।

২. সাংবিধানিক ব্যৱস্থা আৰু মৌলিক অধিকাৰ

মূল ধাৰণা / মূল শব্দ :

ধাৰা ১৯ৰ অধীনত থকা স্বাধীনতা আৰু যুক্তিসংগত বাধা-নিষেধ : বাক স্বাধীনতা আৰু ইয়াৰ ওপৰত থকা নিষেধাজ্ঞা। ধাৰা ২১ৰ বিস্তৃত ব্যাখ্যা : গোপনীয়তা, পৰিৱেশ, স্বাস্থ্যৰ অধিকাৰ (পুট্ৰাস্বামী ২০১৭, বিশাখা ১৯৯৭)। মৌলিক গাঁথনিৰ নীতি (কেশবনন্দ ভাৰতী ১৯৭৩): সাংবিধানৰ মৌলিক গাঁথনি সলনি কৰিব নোৱাৰি। ৭৩ আৰু ৭৪ সংখ্যক সংশোধনী : ক্ষমতাৰ বিকেন্দ্ৰীকৰণ। ১০১ সংখ্যক সংশোধনী: জি.এছ.টি. তথ্য জনাৰ অধিকাৰ আইন ২০০৫ : নাগৰিকৰ তথ্য জনাৰ অধিকাৰ। জনপ্ৰতিনিধিত্ব আইনৰ সংস্কাৰ : নিৰ্বাচন সম্পৰ্কীয় আইনৰ সংস্কাৰ। অনুপাতৰ নীতি : কোনো অধিকাৰ সীমিত কৰাৰ সময়ত ব্যৱহাৰ কৰা নীতি।

-সংসদ সদস্য/বিধায়কসকলৰ বাক স্বাধীনতাৰ ওপৰত উচ্চতম ন্যায়ালয়ৰ ৰায় (২০২৩)।

-ডিজিটেল ব্যক্তিগত তথ্য সুৰক্ষা আইন (২০২৩): গোপনীয়তাৰ ন্যায়িক তত্ত্বৰ এক বিস্তাৰ।

উত্তৰত ব্যৱহাৰ: যেতিয়া ইউ.পি.এছ.চি.-য়ে "মৌলিক অধিকাৰৰ বিস্তৃত পৰিসৰ" বা "গণতন্ত্ৰক গভীৰ কৰাত আৰ.টি.আই.ৰ ভূমিকা" সম্পৰ্কে প্ৰশ্ন কৰে, তেতিয়া ন্যায়িক সিদ্ধান্ত আৰু আইনৰ যোগেদি ইয়াৰ বিৱৰ্তন দেখুৱাওক, শেহতীয়া উদাহৰণ সংযোগ কৰক আৰু শেষত অধিকাৰ আৰু ৰাজ্যৰ নিয়ন্ত্ৰণমূলক ভূমিকাৰ ভাৰসাম্যৰ ওপৰত গুৰুত্ব দিয়ক।

৩. ক্ষমতাৰ পৃথকীকৰণ আৰু সাংবিধানিক সংস্থা

মূল ধাৰণা / মূল শব্দ :

ক্ষমতাৰ পৃথকীকৰণৰ নীতি: কোনো পৃথক সীমা নথকা স্বত্বেও নিয়ন্ত্ৰণ আৰু ভাৰসাম্যৰ ব্যৱস্থা। ন্যায়িক পুনৰীক্ষণ (ধাৰা ১৩, ৩২, ২২৬): ন্যায়ালয়ৰ আইন আৰু চৰকাৰী সিদ্ধান্তৰ বৈধতা পৰীক্ষা কৰাৰ ক্ষমতা। ন্যায়িক সক্ৰিয়তা বনাম সংযম : জনসাধাৰণৰ স্বার্থত আদালতে সক্ৰিয় ভূমিকা লোৱা বনাম নিজৰ সীমাৰ ভিতৰত থকা। অধ্যাদেশ জাৰি কৰাৰ ক্ষমতা (ধাৰা ১২৩/২১৩): ইয়াৰ প্ৰয়োগ আৰু সমালোচনা। ন্যায়াধিকৰণীয়কৰণ (বিত্তীয় আইন ২০১৭ৰ সংস্কাৰ)। কলেজিয়াম বনাম এন.জে.এ.চি. (২০১৫ৰ ৰায়): ন্যায়াধীশ নিযুক্তিৰ বিতৰ্ক। ন্যায়াধীশ/সাংবিধানিক প্ৰাধিকৰণৰ অপসাৰণৰ প্ৰক্ৰিয়া: তেওঁলোকক পদৰ পৰা

অপসাৰণ কৰাৰ পদ্ধতি। সৰ্বভাৰতীয় ন্যায়িক সেৱা সম্পৰ্কীয় বিতৰ্ক: ভাৰতৰ সকলো ৰাজ্যতে একেধৰণৰ ন্যায়িক সেৱা প্ৰৱৰ্তন কৰাৰ বিতৰ্ক।

শেহতীয়া তথ্য / উদাহৰণ :

-উচ্চতম ন্যায়ালয়ে দিল্লী অধ্যাদেশ বাতিল কৰে (২০২৩): যুক্তৰাষ্ট্ৰবাদৰ নীতিৰ উল্লেখ কৰি।

-৪.৫ কোটিতকৈও অধিক গোচৰ অমীমাংসিত : আইন আয়োগে ন্যায়াধিকৰণৰ সংস্কাৰৰ বাবে পৰামৰ্শ দিছিল।

-নতুন বিধেয়ক (২০২৪): কাৰ্যদক্ষতা বৃদ্ধিৰ বাবে কেইবাটাও ন্যায়াধিকৰণক একত্ৰিত কৰাৰ প্ৰস্তাৱ।

উত্তৰত ব্যৱহাৰ : "ন্যায়াধিকৰণ ব্যৱস্থাৰ মূল্যায়ন" বা "বিধায়িনী সভাক এৰাই চলিবলৈ অধ্যাদেশ এক সঁজুলি"ৰ দৰে প্ৰশ্নৰ বাবে, উত্তৰ সাংবিধানিক ডিজাইনৰ সৈতে আৰম্ভ কৰক, শেহতীয়া বিতৰ্কৰ বিষয়ে উল্লেখ কৰক, আৰু তাৰ পিছত ভাৰসাম্যপূৰ্ণ সংস্কাৰৰ পৰামৰ্শ দিয়ক (আইন প্ৰস্তুত কৰাৰ পূৰ্বে পৰীক্ষা, স্বচ্ছ নিযুক্তি, সক্ৰিয়তাৰ বাবে নৈতিকতাৰ নিয়ম)।

৪. সংসদ আৰু বিধানমণ্ডলৰ কাৰ্যপ্ৰণালী

মূল ধাৰণা / মূল শব্দ :

বিভাগ-সম্পৰ্কীয় স্থায়ী সমিতি (ডি.আৰ.এছ.চি. ১৯৯৩): সংসদৰ গুৰুত্বপূৰ্ণ কমিটি। বিত্তীয় কমিটিসমূহ (পি.এ.চি., এষ্টিমেটছ, পাব্লিক একাউণ্টছ)। দল-ত্যাগ বিৰোধী আইন (দশম

অনুসূচী: ৰাজনৈতিক দলৰ সদস্যৰ দল-ত্যাগৰ ওপৰত নিষেধাজ্ঞা। অধ্যক্ষৰ নিৰপেক্ষতা। প্ৰশ্নকাল / শূন্যকাল / চমু আলোচনাবেচৰকাৰী সদস্যৰ বিধেয়কবাজেটৰ পৰীক্ষণ। সংসদৰ কাম-কাজত বাধা। অধিৱেশনৰ দিনৰ সংখ্যা হ্ৰাস।

শেহতীয়া তথ্য / উদাহৰণ

-পি.আৰ.এছ.ৰ তথ্য

-উচ্চতম ন্যায়ালয় (২০২৪): অযোগ্যতাৰ গোচৰত অধ্যক্ষৰ নিৰপেক্ষতাৰ বাবে আইন প্ৰণয়ন কৰিবলৈ সংসদক অনুৰোধ।

-লোকসভাৰ বৈঠকৰ দিন: ১৯৫০ ৰ দশকৰ ১২০+ দিনৰ পৰা বৰ্তমান বছৰত প্ৰায় ৪০ দিনলৈকে হ্ৰাস পাইছে।

উত্তৰত ব্যৱহাৰ: "জবাবদিহি শক্তিশালী কৰাত কমিটিসমূহৰ ভূমিকা" বা "আলোচনামূলক কাৰ্যৰ অৱনতি"ৰ ওপৰত ইউ.পি.এছ.চি.ৰ প্ৰশ্নৰ বাবে, তথ্যৰে প্ৰৱণতা দেখুৱাওক, কমিটিসমূহক সংসদৰ মেৰুদণ্ড হিচাপে দেখুৱাওক, আৰু ডি.আৰ.এছ.চি.লৈ স্বয়ংক্ৰিয়ভাৱে বিষয়সমূহ পঠোৱা, বিতৰ্কৰ ডিজিটেল ৰেকৰ্ড আৰু সাংসদসকলৰ বাবে দক্ষতা বৃদ্ধিৰ পৰামৰ্শ দিয়ক।

৫. স্থানীয় শাসন আৰু বিকেন্দ্ৰীকৰণ

মূল ধাৰণা / মূল শব্দ :

৭৩ আৰু ৭৪ সংখ্যক সংশোধনী (১৯৯২)। গ্ৰাম সভা। ৰাজ্যিক বিত্তীয় আয়োগ (ধাৰা ২৪৩আই)। জিলা পৰিকল্পনা সমিতি। কাৰ্যকৰী ক্ষমতাৰ হস্তান্তৰ (২৯টা বিষয়)। মহিলা আৰু এছ.চি./এছ.টি.ৰ বাবে সংৰক্ষণ। জে.এন.এন.ইউ.আৰ.এম./এ.এম.আৰ. ইউ.টি.ৰ অধীনত নগৰ সংস্কাৰ। স্মাৰ্ট চিটি মিছন। ডিজিটেল পঞ্চায়ত।

শেহতীয়া তথ্য / উদাহৰণ

-মহিলাৰ বাবে সংৰক্ষণ: ২০+ ৰাজ্যত ৫০% (কেৰালা, বিহাৰ)।

-ষষ্ঠ এছ.এফ.চি.: কিছুমান ৰাজ্যত স্থাপন কৰা হৈছে, কিন্তু পলম হোৱাটো সাধাৰণ।

-২৯টা বিষয়ৰ ৪০%তকৈও কম ক্ষমতা হস্তান্তৰ: বেছিভাগ ৰাজ্যতে (এম.ও.পি.আৰ.ৰ তথ্য ২০২২)।

উত্তৰত ব্যৱহাৰ: "গ্ৰাম্য উন্নয়নত পঞ্চায়তৰ কাৰ্যকাৰিতা" বা "কাৰ্যকৰী ক্ষমতাৰ হস্তান্তৰ কিয় পিছ পৰি আছে?"ৰ দৰে প্ৰশ্নৰ বাবে, সাংবিধানিক উদ্দেশ্যৰে আৰম্ভ কৰক, তথ্যৰে ব্যৱধান দেখুৱাওক, আৰু শেষত সংস্কাৰৰ পৰামৰ্শ দিয়ক: যেনে, নিশ্চিত পুঁজি, সামাজিক পৰীক্ষা, নিৰ্বাচিত প্ৰতিনিধিক প্ৰশিক্ষণ আৰু একত্ৰিত পৰিকল্পনা।

৬) শাসন, স্বচ্ছতা আৰু ই-শাসন

মূল ধাৰণা / মূল শব্দ:

তথ্য জনাৰ অধিকাৰ আইন ২০০৫; নাগৰিক চাৰ্টাৰ; সেৱোত্তম আই, ডি.বি.টি., আধাৰ সংযুক্ত সেৱা বিতৰণ; ডিজিটেল ইণ্ডিয়া (২০১৫), পাব্লিক ফাইনেন্সিয়েল মেনেজমেণ্ট ছিষ্টেম (পি.এফ.এম.এছ.); ই-আদালত / ই-অফিচ; মুক্ত চৰকাৰী তথ্য; সুশাসন সূচক।

শেহতীয়া তথ্য / উদাহৰণ:

- বিত্তীয় বৰ্ষ ২৪ত ডি.বি.টি.ৰ জৰিয়তে ৬ লাখ কোটি টকাতকৈ অধিক স্থানান্তৰ কৰা হৈছে (বিত্ত মন্ত্ৰালয়)।
- তথ্য জনাৰ অধিকাৰৰ গোচৰৰ অমীমাংসিত সংখ্যা বৃদ্ধি: ৪.২ মিলিয়ন গোচৰ (২০২৩ চি.আই.চি.ৰ প্ৰতিবেদন)।
- বিশ্ব ন্যাযিক প্ৰকল্পৰ "ওপেন গভৰ্ণমেণ্ট" সূচকত ভাৰতৰ স্থান ১৩৯খন দেশৰ ভিতৰত ৪২।

উত্তৰত ব্যৱহাৰ: ইউ.পি.এছ.চি.-য়ে "তথ্য জনাৰ অধিকাৰ আইনৰ ট্ৰাচিসমূহ" বা "ডিজিটেল ইণ্ডিয়াৰ মূল্যায়ন" সম্পৰ্কে প্ৰশ্ন কৰিলে, ইয়াৰ কভাৰেজ আৰু দক্ষতা বৃদ্ধিৰ বিষয়ে তথ্য ব্যৱহাৰ কৰক, কিন্তু গোপনীয়তা/বাদ পৰা সমস্যাবোৰো উল্লেখ কৰক। সংস্কাৰৰ পৰামৰ্শৰে সামৰণি মাৰক: সবল অভিযোগ নিবাৰণ, ডিজিটেলভাৱে দুৰ্বল লোকৰ বাবে সুলভতা, তথ্য আয়োগসমূহক শক্তিশালী কৰা।

৭. অনা-ৰাষ্ট্ৰীয় সন্তাসমূহৰ ভূমিকা

মূল ধাৰণা / মূল শব্দ:

এন.জি.অ., নাগৰিক সমাজ, এছ.এইচ.জি., ক্ষুদ্ৰ বিত্ত, থিংক টেংক, চি.এছ.আৰ., এফ.চি.আৰ.এ.ৰ নিয়ম, সম্প্ৰদায় ভিত্তিক সংগঠন (চি.বি.অ.); সামাজিক খণ্ডত ৰাজহুৱা-ব্যক্তিগত অংশীদাৰিত্ব; জবাবদিহি আৰু স্বচ্ছতাৰ প্ৰত্যাহ্বান।

শেহতীয়া তথ্য / উদাহৰণ:

- ২০১৫ চনৰ পৰা ১৬,০০০+ এন.জি.অ.ই এফ.চি.আৰ.এ. পঞ্জীয়ন হেৰুৱাইছে।
- ডি.এ.ৱাই.-এন.আৰ.এল.এম.ৰ অধীনত এছ.এইচ.জি.: ৯০ নিযুত মহিলা সদস্য (গ্ৰাম্য উন্নয়ন মন্ত্ৰালয় ২০২৩)।
- ডাঙৰ কোম্পানীবোৰৰ বাবে ২ শতাংশ চি.এছ.আৰ. বাধ্যতামূলক (কোম্পানী আইন ২০১৩); বিত্তীয় বৰ্ষ ২৩ত ২৫,০০০+ কোটি টকা ব্যয় হৈছে।

উত্তৰত ব্যৱহাৰ: "অন্তৰ্ভুক্তিমূলক উন্নয়নত এছ.এইচ.জি.ৰ ভূমিকা" বা "নাগৰিক সমাজৰ ওপৰত এফ.চি.আৰ.এ.ৰ প্ৰতিবন্ধকতাৰ প্ৰভাৱ"ৰ দৰে প্ৰশ্নৰ বাবে, সেৱা বিতৰণত তেওঁলোকৰ অৱদানৰে আৰম্ভ কৰক, শেহতীয়া সংখ্যাসমূহ সংযোগ কৰক, আৰু ভাৰসাম্যপূৰ্ণ নিয়ম আৰু ক্ষমতা বৃদ্ধিৰ বিষয়ে কৈ সামৰণি মাৰক।

৮. সামাজিক খণ্ড আৰু মানৱ উন্নয়ন

মূল ধাৰণা / মূল শব্দ:

স্বাস্থ্য: এন.এইচ.এম., আয়ুস্মান ভাৰত, স্বাস্থ্য আৰু কল্যাণ কেন্দ্ৰ; শিক্ষা: এন.ই.পি. ২০২০, সমগ্ৰ শিক্ষা; দক্ষতা বিকাশ: পি.এম.-কে.ভি.ৱাই., স্কিল ইণ্ডিয়া; পুষ্টি: পোষণ অভিযান, আই.চি.ডি.এছ.; দৰিদ্ৰতা: এন.এফ.এছ.এ. ২০১৩, পি.এম.-আৱাস যোজনা; আন্তঃৰাষ্ট্ৰীয়: এছ.ডি.জি. (লক্ষ্য ৩, ৪), মানৱ উন্নয়ন সূচক (এইচ.ডি.আই.), বহুমাত্ৰিক দৰিদ্ৰতা সূচক (এম.পি.আই.)।

শেহতীয়া তথ্য / উদাহৰণ:

- ভাৰতৰ এইচ.ডি.আই. বেংক ১৩৪ (ইউ.এন.ডি.পি. ২০২৩); এম.পি.আই. ১১.৪ শতাংশ দৰিদ্ৰ (নীতি ২০২৩)।

- আয়ুস্মান ভাৰত: ৩২ কোটি ই-কাৰ্ড জাৰি কৰা হৈছে।

- এন.ই.পি. ২০২০ৰ লক্ষ্য হৈছে ২০৩৫ চনৰ ভিতৰত উচ্চ শিক্ষাত মুঠ নামভৰ্তিৰ অনুপাত ৫০ শতাংশ কৰা।

উত্তৰত ব্যৱহাৰ: "অৰ্থনৈতিক বিকাশৰ তুলনাত মানৱ উন্নয়ন কিয় পিছ পৰি আছে" বা "ভাৰতৰ স্বাস্থ্য নীতিৰ সমালোচনামূলক পৰীক্ষা"ৰ বাবে, আঁচনি আৰু ইয়াৰ ফলৰ বিষয়ে আৰম্ভ কৰক, শেহতীয়া সূচক অন্তৰ্ভুক্ত কৰক, আৰু একত্ৰীকৰণ আৰু বিত্তীয় ব্যৱধানৰ কথাৰে সামৰণি মাৰক।

৯. গুৰুত্বপূৰ্ণ আইন আৰু ন্যায়িক সিদ্ধান্ত

মূল ধাৰণা / মূল শব্দ:

মুখ্য ৰায়সমূহ: কেশৱানন্দ ভাৰতী (মৌলিক গাঁথনি), এন.জে.এ.চি. ২০১৫ (ন্যায়াধীশৰ নিযুক্তি), কোৱেলহো ২০০৭ (৯ম অনুসূচীৰ পুনৰীক্ষণ), পুট্টাস্বামী ২০১৭ (গোপনীয়তা), যোচেফ শ্বাইন ২০১৮ (ব্যভিচাৰ), শৱৰিমালা ২০১৮ (লিংগ সমতা)।

গুৰুত্বপূৰ্ণ আইন/সংশোধনী: আৰ.পি.এ. ১৯৫১, আৰ.টি.আই. ২০০৫, লোকপাল আইন ২০১৩, ডি.পি.ডি.পি. আইন ২০২৩, এক ৰাষ্ট্ৰ এক নিৰ্বাচনৰ বিতৰ্ক, নাগৰিকত্ব সংশোধনী আইন (চি.এ.এ.), জি.এছ.টি. ১০১ সংখ্যক সংশোধনী, মহিলা সংৰক্ষণ ১০৬ সংখ্যক সংশোধনী ২০২৩।

শেহতীয়া তথ্য / উদাহৰণ:

- উচ্চতম ন্যায়ালয়ৰ সংবিধানিক বিচাৰপীঠে ১০% ই.ডব্লিউ.এছ. কোটা বাহাল ৰাখে (২০২২)।

- মহিলা সংৰক্ষণ বিধেয়ক ২০২৩ চনত দুয়োখন সদনত গৃহীত হৈছে।

উত্তৰত ব্যৱহাৰ: যেতিয়া কোনো প্ৰশ্নই "কোনো এক ৰায়ৰ গুৰুত্ব আলোচনা কৰক" বা "শেহতীয়া সংশোধনীসমূহৰ মূল্যায়ন কৰক" বুলি সুধে, তেতিয়া জড়িত তত্ত্বটোৰ বিষয়ে চমুকৈ উল্লেখ কৰক, গোচৰৰ নাম আৰু বছৰ লিখক, আৰু ইয়াৰ শাসন ব্যৱস্থাৰ ফলাফল বা অধিকাৰ সুৰক্ষাৰ সৈতে সংযোগ কৰক।